

CZU: 342.531.43(478)

ABATEREA DISCIPLINARĂ CA TEMEI AL RĂSPUNDERII DISCIPLINARE A JUDECĂTORULUI

Daniela COZMA

doctorandă,

Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Articolul este consacrat problemei abaterii disciplinare ca temei al răspunderii disciplinare a judecătorilor. Accentul este pus pe reglementarea abaterilor disciplinare în legislația României și a Republicii Moldova. Totodată, în baza experienței altor state se argumentează avantajul reglementării unei liste detaliate exhaustive a abaterilor disciplinare, deoarece aceasta presupune atât previzibilitatea aplicării prevederilor legii, cât și prevenirea unor abuzuri de interpretare de către organele de resort.

Cuvinte-cheie: judecător, disciplină judiciară, răspundere disciplinară, abatere disciplinară.

DISCIPLINARY OFFENSES AS THE BASIS FOR DISCIPLINARY LIABILITY OF JUDGES

The article is devoted to the problem of disciplinary offenses as the basis of the disciplinary liability of judges. The focus is on regulating disciplinary offenses in the legislation of Romania and of the Republic of Moldova. At the same time, based on the experience of other states, the advantage of regulating an exhaustive detailed list of disciplinary offenses is argued, because this implies ensuring the predictability of the application of the provisions of the law, as well as the prevention of misinterpretations by the competent bodies.

Keywords: judge, judicial discipline, disciplinary responsibility, disciplinary offenses.

Introducere. În general, este de precizat că *abaterile disciplinare* în domeniul public (deci, comise de către funcționarii publici în sens larg), influențează negativ asupra calității serviciilor publice și aplicării legilor, ducând la scăderea încrederii cetățenilor în autoritățile publice. Tolerarea comiterii de *abateri disciplinare* de către funcționari poate determina criza de autoritate publică și compromite însuși statul de drept. De aceea, legiuitorul a determinat, în concret, faptele care constituie *abateri disciplinare* și a stabilit sancțiunile care pot fi aplicate funcționarilor publici vinovați de aceste fapte [27, p. 161].

Din perspectiva dată, atragem atenția că o particularitate distinctă a *răspunderii disciplinare* a magistraților constă în faptul că *abaterile disciplinare* care atrag sancționarea disciplinară sunt expres prevăzute de lege (fiind de strictă interpretare și neputând fi extinse prin analogie altor situații [11, p. 58]), fiind în strânsă legătură cu activitatea judiciară, în sens larg, dar privesc și conduita de care acesta trebuie să dea dovadă la serviciu ori în societate, atitudine impusă tocmai de statutul de magistrat [10, p. 251]. Evident, cunoașterea acestor abateri este absolut necesară nu doar pentru magistrați, dar și pentru justițiabili, întrucât și ei suportă într-o anumită măsură consecințele abaterilor disciplinare admise de primii.

Scopul studiului. Pornind de la cele menționate, în prezentul articol ne propunem să reflectăm asupra modului de reglementare a abaterilor disciplinare ale judecătorilor în legislația Republicii Moldova și a României. Totodată, în baza analizei experienței altor state, ne propunem să argumentăm avantajul reglementării unei liste detaliate exhaustive a abaterilor disciplinare, deoarece aceasta ar asigura atât previzibilitatea aplicării prevederilor legii, cât și prevenirea unor abuzuri de interpretare de către organele de resort.

Rezultate obținute și discuții. În dreptul comun, *abaterea disciplinară* a fost definită atât de lege, cât și de literatura juridică de specialitate. Astfel, potrivit art. 247 alin. (2) din *Codul muncii al României* [4]: „[a]baterea disciplinară este o faptă în legătură cu munca și care constă într-o acțiune sau inacțiune săvârșită cu vinovăție de către salariat, prin care acesta a încălcat normele legale, regulamentul intern, contractul individual de muncă sau contractul colectiv de muncă aplicabil, ordinele și dispozițiile legale ale conducătorilor ierarhici”.

În doctrină, s-a reținut că prin *abatere disciplinară* se înțelege acea faptă prin care se nesocotește una sau mai multe obligații de serviciu [6, p. 1]. De asemenea, s-a arătat că, sintetic, abaterea disciplinară poate fi definită ca o încălcare de către salariat a normelor de

disciplină a muncii săvârșită în legătură cu munca sa [26, p. 774].

În planul dreptului administrativ, atestăm următoarea definiție [22, p. 149]: încălcarea cu vinovăție de către funcționarii publici a îndatoririi corespunzătoare funcției publice pe care o dețin și a normelor de conduită profesională și civică prevăzute de lege constituie *abatere disciplinară* și atrage *răspunderea disciplinară*.

Cu referire nemijlocită la *abaterea disciplinară* săvârșită de magistrați, în literatura de specialitate, s-a apreciat că este fapta acestuia de încălcare cu vinovăție a normelor legale și regulamentare ce guvernează statutul magistratului și activitatea de îndeplinire a actului de justiție [21, p. 368]. Într-o manieră asemănătoare, pornind de la definiția *abaterii disciplinare* formulată în dreptul muncii și de la prevederile legale în materie, F. Dragomir definește *abaterea disciplinară* săvârșită de un magistrat ca fapta acestuia de încălcare, cu vinovăție sau din culpă, a normelor legale, regulamentare privind statutul magistratului, care aduce atingere activității și prestigiului justiției [10, p. 251].

Într-o altă opinie [11, p. 64], *abaterea disciplinară* este fapta judecătorului prin intermediul căreia acesta încalcă una sau mai multe îndatoriri de serviciu sau care este de natură să afecteze prestigiul justiției, prevăzută în legile

și regulamentele care reglementează funcționarea sistemului judiciar, comișă cu forma de vinovăție prevăzută de lege.

În contextul dat, considerăm relevantă următoarea definiție a *abaterii disciplinare* – „o faptă reprobabilă comisă de un judecător în perioada mandatului sau după expirarea lui, în exercitarea funcției de înfăptuire a justiției sau în afara acestei activități, și care constă într-o acțiune sau inacțiune săvârșită cu vinovăție, prin care acesta a încălcat dispozițiile actelor legislative.” [25, p. 42].

Atât în România, cât și în Republica Moldova, regăsim o enumerare limitativă a *abaterilor disciplinare*. În concret, în **România**, legiuitorul a prevăzut 20 de *abateri disciplinare* pentru judecători, după cum urmează (conform art. 99 din *Legea nr. 303/2004* [16]): a) manifestările care aduc atingere onoarei sau probității profesionale ori prestigiului justiției, săvârșite în exercitarea sau în afara exercitării atribuțiilor de serviciu; b) încălcarea prevederilor legale referitoare la incompatibilități și interdicții privind judecătoria; c) atitudinile nedemne în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu față de colegi, celălalt personal al instanței în care funcționează, inspectori judiciari, avocați, experți, martori, justițiabili ori reprezentanții altor instituții; d) desfășurarea de activități publice cu caracter politic sau manifestarea convingerilor politice în exercitarea atribuțiilor de serviciu; e) refuzul nejustificat de a primi la dosar cererile, concluziile, memoriile sau actele depuse de părțile din proces; f) refuzul nejustificat de a îndeplini o îndatorire de serviciu; h) nerespectarea în mod repetat și din motive imputabile a dispozițiilor legale privitoare la soluționarea cu celeritate a cauzelor ori întârzierea repetată în efectuarea lucrărilor; din motive imputabile; i) nerespectarea îndatoririi de a se abține atunci când judecătorul știe că există una din cauzele prevăzute de lege pentru abținerea sa, precum și formularea de cereri repetate și nejustificate de abținere în aceeași cauză, care are ca efect tergiversarea judecății; j) nerespectarea secretului deliberării sau a confidențialității lucrărilor care au acest caracter, precum și a altor informații de aceeași natură de care a luat cunoștință în exercitarea funcției,

cu excepția celor de interes public, în condițiile legii, dacă fapta nu constituie infracțiune; k) absențe nemotivate de la serviciu, în mod repetat sau care afectează în mod direct activitatea instanței; l) imixtiunea în activitatea altui judecător; m) nerespectarea în mod nejustificat a dispozițiilor ori deciziilor cu caracter administrativ dispuse în conformitate cu legea de conducătorul instanței ori a altor obligații cu caracter administrativ prevăzute de lege sau regulamente; n) folosirea funcției deținute pentru a obține un tratament favorabil din partea autorităților sau intervențiile pentru soluționarea unor cereri, pretinderea ori acceptarea rezolvării intereselor personale sau ale membrilor familiei ori ale altor persoane, altfel decât în limita cadrului legal reglementat pentru toți cetățenii, dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale unei infracțiuni; o) nerespectarea dispozițiilor privind distribuirea aleatorie a cauzelor; p) obstrucționarea activității de inspecție a inspectorilor judiciari, prin orice mijloace; q) participarea directă sau prin persoane interpușe la jocurile de tip piramidal, jocuri de noroc sau sisteme de investiții pentru care nu este asigurată transparența fondurilor; r) neredactarea sau nesemnarea hotărârilor judecătorești, din motive imputabile, în termenele prevăzute de lege; s) utilizarea unor expresii inadecvate în cuprinsul hotărârilor judecătorești ori motivarea în mod vădit contrară raționamentului juridic, de natură să afecteze prestigiul justiției sau demnitatea funcției de magistrat; ș) nerespectarea deciziilor Curții Constituționale ori a deciziilor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție în soluționarea recursurilor în interesul legii; t) exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență, dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale unei infracțiuni.

Potrivit cercetătorilor [11, p. 112], în realitate, numărul *abaterilor disciplinare* este mult mai mare, deoarece anumite texte de lege reglementează mai multe ipoteze care, în fapt, constituie o abatere disciplinară separată, întrucât condițiile de existență ale acestora sunt în mare parte diferite, dacă nu chiar în totalitate.

În context, considerăm necesar a deschide puțin parantezele și a preciza unele momente pe marginea reglemen-

tărilor conținute în *Legea României nr. 161/2003* [15]. Astfel, Capitolul V al Titlului IV din Cartea I al acestei Legi este consacrat exclusiv magistraților, fiind constituit doar din zece articole (art. 100-110) axate, în special, pe incompatibilitățile și interdicțiile impuse magistraților. O atenție distinctă prezintă în contextul dat, art. 108 alin. (1), care prevede expres: „încălcarea dispozițiilor art. 101-105 [1] și 107 [2] constituie abateri disciplinare ...”.

Raportând aceste momente la prevederile *Legii nr. 303/2004* observăm că încălcarea dispozițiilor art. 101-105 și 107 din *Legea nr. 161/2003* coincide în mare parte cu abaterile disciplinare prevăzute la art. 99 din aceasta, și anu-

¹ Art. 101. Funcția de judecător și procuror este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

Art. 102. Magistraților le este interzis: a) să desfășoare activități de arbitraj în litigiile civile, comerciale sau de altă natură; b) să aibă calitatea de asociat, membru în organele de conducere, administrare sau control la societăți civile, societăți comerciale, inclusiv bănci sau alte instituții de credit, societăți de asigurare sau financiare, companii naționale, societăți naționale ori regii autonome; c) să desfășoare activități comerciale, direct sau prin persoane interpușe; d) să aibă calitatea de membru al unui grup de interes economic.

Art. 103. (1) Magistrații nu se subordonează scopurilor și doctrinelor politice. (2) Magistrații nu pot să facă parte din partide politice ori să desfășoare activități cu caracter politic. (3) Magistrații au obligația ca, în exercitarea atribuțiilor, să se abțină de la exprimarea sau manifestarea convingerilor lor politice.

Art. 104. Magistraților le este interzisă orice manifestare contrară demnității funcției pe care o ocupă ori de natură să afecteze imparțialitatea sau prestigiul acesteia.

Art. 105. (1) Magistraților le este interzis să participe la judecarea unei cauze, în calitate de judecător sau procuror, la judecarea unei cauze în căile de atac, atunci când soțul sau ruda până la gradul IV inclusiv a magistratului a participat, ca judecător sau procuror, la judecarea în fond a acelei cauze. (3) Dispozițiile alin. (1) și (2) se completează cu prevederile Codului de procedură civilă și ale Codului de procedură penală referitoare la incompatibilități, abținere și recuzare.

² Art. 107. Magistrații au obligația de a aduce de îndată la cunoștința președintelui instanței (...) orice ingerință în actul de justiție, de natură politică sau economică, din partea unei persoane fizice sau juridice ori a unui grup de persoane.

me la literele: a) „manifestările care aduc atingere onoarei sau probității profesionale ori prestigiului justiției, săvârșite în exercitarea sau în afara exercitării atribuțiilor de serviciu”; b) „încălcarea prevederilor legale referitoare la incompatibilități și interdicții privind judecătoria”; d) „desfășurarea de activități publice cu caracter politic sau manifestarea convingerilor politice în exercitarea atribuțiilor de serviciu” etc.

Din cele menționate se poate deduce că legislația României prevede nu doar 20 de abateri disciplinare, ci mai multe. Or, altfel spus, doar 20 de abateri disciplinare sunt expres formulate de legiuitor (în *Legea nr. 303/2004*), iar restul trebuie deduse din textul legii speciale (*Legea nr. 161/2003*). Pornind de la faptul că legiuitorul nu stabilește expres nicio condiție referitoare la aplicarea legilor menționate, este de înțeles că calificarea faptelor comise de judecători rămâne la latitudinea subiecților investiți cu astfel de competențe, ceea ce din punctul nostru de vedere reprezintă o marjă de apreciere prea largă, incompatibilă cu principiul legalității care are menirea de a proteja independența judecătorului [9, p. 127].

În ceea ce privește legislația **Republicii Moldova**, reiterăm că abaterile disciplinare de care sunt pasibili de răspundere judecătoria sunt reglementate la moment doar în *Legea nr. 178/2014* [13], care în art. 3 prevede expres: „[j]udecătoria răspund disciplinar pentru comiterea abaterilor disciplinare prevăzute de prezenta lege. Încălcarea prevederilor altor acte normative atrage răspunderea disciplinară numai în cazurile în care fapta constituie o abatere disciplinară în conformitate cu art. 4”.

După cum se poate observa, sub acest aspect legislația Republicii Moldova este mai precisă în raport cu cea a României, legiuitorul reușind să asigure predictibilitatea necesară a acesteia pentru protecția judecătorilor împotriva atragerii arbitrare la răspundere disciplinară [9, p. 128].

Referitor la abaterile disciplinare, acestea sunt reglementate în număr de 15, în conținutul art. 4 alin. (1) din *Legea nr. 178/2014*, după cum urmează: a) *nerespectarea intenționată sau din neglijență gravă a îndatoririi de a se abține atunci când judecătorul știe sau trebuia să știe că există una din-*

tre circumstanțele prevăzute de lege pentru abținerea sa, precum și formularea de declarații repetate și nejustificate de abținere în aceeași cauză, care are ca efect tergiversarea examinării cauzei; b) adoptarea unei hotărâri judecătorești prin care, intenționat sau din neglijență gravă, au fost încălcate drepturile și libertățile fundamentale ale persoanelor fizice sau juridice, garantate de Constituția Republicii Moldova și de tratatele internaționale privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte; c) acțiunile judecătorului în procesul de înfăptuire a justiției care fac dovada incompetenței profesionale grave și evidente; d) imixtiunea în activitatea de înfăptuire a justiției de către un alt judecător; e) intervențiile ilegale sau exploatarea poziției de judecător în raport cu alte autorități, instituții sau funcționari fie pentru soluționarea unor cereri, pretinderea sau acceptarea rezolvării intereselor personale sau ale altor persoane, fie în scopul obținerii de foloase necuvenite; f) nerespectarea secretului deliberării sau a confidențialității lucrărilor care au acest caracter, precum și a altor informații confidențiale de care a luat cunoștință în exercitarea funcției, în condițiile legii; g) încălcarea, din motive imputabile judecătorului, a termenelor de îndeplinire a acțiunilor de procedură, inclusiv a termenelor de redactare a hotărârilor judecătorești și de transmitere a copiilor acestora participanților la proces, dacă aceasta a afectat în mod direct drepturile participanților la proces sau ale altor persoane; h) absențele nemotivate de la serviciu, întârzierea ori plecarea fără motive obiective de la serviciu, dacă aceasta a afectat activitatea instanței; i) încălcarea normelor imperative ale legislației în procesul de înfăptuire a justiției; j) neîndeplinirea sau îndeplinirea cu întârziere sau necorespunzătoare a unei obligații de serviciu, fără o justificare rezonabilă, dacă aceasta a afectat în mod direct drepturile participanților la proces sau ale altor persoane; k) atitudinea nedemnă în procesul de înfăptuire a justiției față de colegi, avocați, experți, martori sau alte persoane; l) încălcarea prevederilor referitoare la incompatibilitățile, interdicțiile și restricțiile de serviciu care îi privesc pe judecători; m¹) nerespectarea prevederilor art. 7 alin. (2) din

Legea nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind evaluarea integrității instituționale; n) obstrucționarea, prin orice mijloace, a activității inspectorilor-judecători; p) alte fapte care aduc atingere onoarei sau probității profesionale ori prestigiului justiției în așa măsură încât se afectează încrederea în justiție, comise în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în afara acestora, care, după gravitatea lor, nu pot fi calificate doar ca încălcări ale Codului de etică și conduită profesională a judecătorilor.

Suplimentar la această listă de abateri disciplinare proprii judecătorilor, în art. 4 alin. (2) din *Legea nr. 178/2014* este reglementată expres și o abatere disciplinară ce poate fi comisă doar de către președinții și vicepreședinții instanțelor judecătorești, după cum urmează: *neîndeplinirea sau îndeplinirea cu întârziere sau necorespunzătoare, fără o justificare rezonabilă, a atribuțiilor stabilite de articolul 16¹ din Legea nr. 514-XIII din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească și dacă aceasta a afectat activitatea instanței.*

În context, este de menționat că în anul 2018 (prin *Legea nr. 136/2018* [14]) au fost abrogate două dispoziții normative, care reglementau două abateri disciplinare distincte. Este vorba despre dispozițiile conținute la lit. m) și o) din art. 4 alin. (1) din *Legea nr. 178/2014*, care stupulau următoarele abateri: „m) comiterea unei fapte care întrunește elementele unei infracțiuni sau contravenții, dacă aceasta a adus atingere prestigiului justiției” și „o) utilizarea unor expresii inadecvate în cuprinsul hotărârilor judecătorești ori motivarea în mod vădit contrar raționamentului juridic, de natură să afecteze prestigiul justiției sau demnitatea funcției de judecător”.

Abrogarea pare să fi fost influențată (determinată) de *Opinia Comisiei de la Veneția referitoare la proiectul de lege cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor din Republica Moldova* [19, par. 26-28], în care Comisia a indicat că dispoziția cuprinsă la lit. m) „nu este clară și pare a introduce elemente de procedură penală în procedura disciplinară”. În opinia Comisiei „procedura disciplinară nu trebuie amestecată cu procedura penală, ci, dimpotrivă, acestea trebuie să rămână separate” (par. 27). În continuare, Comisia a precizat că „o sancțiune disciplinară se poate

aplica împotriva unui judecător după achitarea de către o instanță penală sau dacă procedurile penale împotriva judecătorului au încetat, însă aceste măsuri și proceduri disciplinare nu trebuie să încalce prezumția de nevinovăție prevăzută de art. 6 alin. (2) al Convenției Europene a Drepturilor Omului.” În contextul dat, Comisia a considerat că „cuvintele «elementele unei infracțiuni» ar trebui eliminate. Respectiv, textul alineatului – «comiterea unei fapte sau contravenții care au adus atingere prestigiului justiției» ar fi foarte asemănător cu art. 4 alin. (1) lit. p), care se referă la «manifestări care aduc atingere onoarei sau probității profesionale ori reputației/prestigiului justiției»”. Din aceste considerente, Comisia a recomandat „să se elimine art. 4 alin. (1) lit. m) sau să se contopească o versiune revizuită a art. 4 alin. (1) lit. m) cu art. 4 alin. (1) lit. p)”.

Așadar, pornind de la faptul că abateră disciplinară stipulată la lit. m) ar fi de natură să creeze confuzie între răspunderea disciplinară și răspunderea penală a judecătorului [12, p. 54], legiuitorul în mod just a exclus-o din spectrul abaterilor disciplinare, înglobând-o în dispozițiile cuprinse la lit. p).

Referitor la cea de-a doua abatere disciplinară – „utilizarea unor expresii inadecvate în cuprinsul hotărârilor judecătorești ori motivarea în mod vădit contrară raționamentului juridic, de natură să afecteze prestigiul justiției sau demnitatea funcției de judecător”, potrivit aceleiași Opinii a Comisiei de la Veneția, „temeiurile «utilizarea unor expresii inadecvate» și «motivarea în mod vădit contrară raționamentului juridic» sunt prea generale și ar putea contraveni principiilor formulate în *Recomandarea CM/Rec(2010)12* (par. 66), potrivit cărora: «interpretarea legii, evaluarea faptelor și aprecierea probelor de către judecători pentru a decide asupra cazurilor nu trebuie să atragă răspunderea civilă sau disciplinară, în afara cazului relei intenții sau neglijenței grave»”.

În plus, Comisia a atras atenția la faptul că „conceptele «prestigiul justiției» sau «demnitatea funcției de judecător», cu rolul de criterii pentru evaluarea hotărârilor judecătorești, sunt prea vagi. Aceste chestiuni sunt nu doar lipsite de precizie, ci și prea subiective pentru a constitui temeiul unor reclama-

ții disciplinare. Prin urmare, art. 4 alin. (1) lit. o) ar trebui revizuit și clarificat sau eliminat”.

În pofida acestor observații, potrivit unui studiu [12, p. 54]: „practica organelor disciplinare nu denotă aplicarea problematică a acestei norme. Spre exemplu, până în septembrie 2016, au fost sancționați doi judecători în baza acestei abateri, dintre care o sancțiune a fost menținută, iar alta a fost anulată de către Consiliul Superior al Magistraturii. În cazul în care sancțiunea a fost menținută, Consiliul Superior al Magistraturii a făcut o delimitare importantă cu privire la abaterea prevăzută de lit. o), constatând următoarele: „[j]udecătorul nu poate fi tras la răspundere disciplinară pentru calitatea sau suficiența motivării unei hotărâri judecătorești, care ține de actul de justiție și poate fi examinată doar de o instanță superioară. Totuși judecătorul nu poate ignora complet cerințele legii cu privire la motivare, prin lipsa completă a motivării sau utilizarea unor argumente vădit contrare raționamentului juridic. O hotărâre judecătorească care include doar soluții, fără a analiza argumentele care au dus la soluția adoptată, este o hotărâre care este vădit contrară raționamentului juridic” [12, p. 54].

Prin urmare, chiar dacă fapta care privește motivarea hotărârilor judecătorești a fost exclusă din categoria abaterilor disciplinare, totuși considerăm că nu poate rămâne în afara măsurilor de disciplinare a judecătorilor, întrucât, destul de frecvent, în practica judiciară, pot fi atestate hotărâri judecătorești în care soluțiile nu sunt motivate suficient sau chiar deloc. În opinia noastră, asemenea fapte cad sub incidența dispozițiilor art. 4 alin. (1) lit. i) din *Legea nr. 178/2014*, care prevăd abaterea disciplinară de *încălcarea a normelor imperative ale legislației în procesul de înfăptuire a justiției* (atât timp cât legislația procesuală prevede obligativitatea motivării deciziilor judecătorești, de orice natură) [9, p. 133].

Revenind la abaterile disciplinare reglementate de legile celor două state, constatăm că din numărul acestora doar 11 abateri sunt aproximativ identice, celelalte fiind formulate fie mai general, fie mai concret

Unele abateri disciplinare au suscit diferite controverse și discuții în

rândul practicienilor și doctinarilor, ceea ce a determinat argumentarea diferitor viziuni în ceea ce privește modul de formulare a acestora: *generică* sau *limitativă*. Astfel, în legătură cu modul de expunere juridică a abaterilor disciplinare a magistraților, în literatura de specialitate se susține că în pofida faptului că o enumerare limitativă ar reduce sau ar împiedica subiectivismul în calificarea ca abateri disciplinare a faptelor săvârșite, totuși, o asemenea reglementare se consideră că prezintă două dezavantaje:

- *în primul rând*, pot apare situații de săvârșire a unor fapte care, deși nu aduc atingere unor valori, să nu fie prevăzute ca abateri disciplinare, nefiind astfel sancționabile;

- *în al doilea rând*, pot apare situații în care anumite fapte care au adus o atingere nesemnificativă relațiilor de muncă, fără relevanță în plan juridic sau material, să fie sancționabile numai pentru că sunt prevăzute în enumerarea limitativă a textului de lege.

Din aceste considerente, se susține necesitatea formulării generice a abaterilor disciplinare, făcându-se trimitere la experiența Germaniei, Franței și Luxemburgului în materie [2, p. 201-202].

Contrar acestei opinii, *Oficiul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului*, ca răspuns la solicitarea Ministerului Justiției al Republicii Moldova de a efectua expertiza Proiectului de lege privind răspunderea disciplinară a judecătorilor [18], a subliniat că, în general, această abordare de definire a temeiurilor de răspundere disciplinară prin enumerare expresă, și nu printr-o formulare vagă de o vastă generalitate, este în conformitate cu standardele internaționale și bunele practici [23]. În special, aceasta reflectă standardul Curții Europene a Drepturilor Omului de „previzibilitate”, care prevede definirea cu suficientă claritate a conduitei ce ar putea rezulta în aplicarea sancțiunii disciplinare, astfel încât să permită persoanei vizate să prevadă consecințele acțiunilor sale și în acest mod, să-și direcționeze conduita sa [Cauza *N.F. v. Italia*, hotărârea CtEDO din 2 august 2001 (Cererea nr. 37119/97), par. 29-30].

Susținând o asemenea poziție, considerăm necesar și bine-venit ca abaterile disciplinare să fie expuse limitativ

în conținutul legii, dar în același timp, acestea trebuie să fie bine corelate cu obligațiile judecătorului prevăzute de lege (nu doar de legea-cadru, dar și de legislația procesuală) [8, p. 20; 7, p. 180].

În plan comparat, este de precizat că în privința abaterilor disciplinare ale magistraților, în Europa, există două orientări. *Prima orientare* prevede reglementarea abaterilor disciplinare în mod expres și limitativ de către legiuitor, astfel că acestea nu pot fi extinse prin analogie altor situații. O astfel de reglementare poate fi atestată nu doar în România și Republica Moldova, dar și în Spania, Italia, Federația Rusă etc. Cea de-a doua orientare prevede o reglementare de ordin general a faptelor pentru care un magistrat poate fi atras la răspundere disciplinară, jurisprudența fiind cea care stabilește în concret faptele ce constituie abateri disciplinare. O astfel de reglementare este întâlnită în Franța, Anglia și Țara Galilor, Belgia, Irlanda, Cipru, Danemarca, Suedia, Polonia, Germania, Letonia etc. [11, p. 512]. Bunăoară, în *Franța*, art. 43 din Ordonanța nr. 58-1270 din 22 decembrie 1958 [20] prevede că „orice neîndeplinire de către un magistrat a îndatoririlor funcției sale, cu privire la onoare, la delicatețe sau la demnitate, constituie abatere disciplinară. De asemenea, constituie o neîndeplinire a îndatoririlor funcției sale încălcarea gravă și deliberată de către un magistrat a unei reguli de procedură care constituie o garanție esențială a drepturilor părților, constatată printr-o hotărâre judecătorească devenită definitivă”. Totodată, textul de lege prevede că abaterea disciplinară pentru un magistrat din cadrul administrației centrale a Ministerului de Justiție se apreciază ținând seama de obligațiile ce decurg din subordonarea sa ierarhică.

Prin urmare, faptele ce constituie abateri disciplinare sunt stabilite de jurisprudență [24], printre acestea putând fi menționate [17, p. 38-39]:

- atingerile aduse onoarei, delicateții sau demnității: relații incompatibile (de exemplu, frecventarea anumitor persoane – delinvenți notorii, prostituate, toxicomani etc.), comportamentul reprehensibil, nedemn (comiterea de infracțiuni, chiar și anterior intrării în profesie, folosirea unui limbaj excesiv, fie în timpul audierilor, fie în viața

privată, prin publicarea, de exemplu, a unor articole rasiste), abuzul de funcție (folosirea statutului pentru a obține anumite avantaje pentru sine sau pentru alte persoane), intervențiile;

- lipsa de probitate, neîndeplinirea datoriilor care incumbă statutului de magistrat (toate obligațiile profesionale ale magistratului, cum ar fi cea de imparțialitate, de a cunoaște normele legale, obligația de diligență, curențe sau insuficiența profesională), neîndeplinirea datoriilor care rezultă din anumite funcții pe care le poate îndeplini un magistrat (de exemplu, nerespectarea instrucțiunilor care incumbă judecătorilor specializați pe un anumit tip de cauze), obligația de rezervă (magistratului îi sunt interzise orice expresii sau critici de natură să aducă atingere încrederii și respectului pe care funcția sa trebuie să inspire justițiabililor, atâta vreme, cât obligația de rezervă ce-i este impusă nu îl obligă pe acesta la conformism și nu-i aduce atingere libertății de gândire și de expresie).

La fel și în Polonia, abaterile disciplinare ale magistraților nu sunt reglementate în mod expres și limitativ de lege. Acestea sunt descrise prin formularea unor cerințe generale, clasificate în trei categorii: principii generale, principii de exercitare a funcției și principii de comportament în afara profesiei [5, p. 30]. În concret, *Legea cu privire la instanțele de drept comun* prevede că procedurile disciplinare pot fi intentate în cazul în care au putut fi comise abateri profesionale, încălcarea flagrantă a legii (legal regulations) sau subminarea demnității funcției (undermining the dignity of the office).

Subminarea demnității funcției este definită ca „orice alt comportament al judecătorului (neetic, imoral și scandalos), atât în timpul serviciului, cât și în afara lui – inclusiv în viața privată, care discreditează poziția judecătorului” [3, p. 667]. La numirea în funcție judecătorul dă un jurământ conform căruia se obligă „să respecte standardele elementare ale unui comportament etic, să respecte legea, să-și îndeplinească conștiincios obligațiile sale, să judece imparțial conform conștiinței sale și actelor normative, să păstreze secretele de stat și să fie ghidat de principiile demnității și onestității”. Respectiv, pe parcursul activității sale judecătorul este obligat să-și îndeplinească

obligațiile conform acestui jurământ. Judecătorul, de asemenea, este obligat să aibă un comportament, în timpul serviciului și în afară, care ar menține prestigiul poziției de judecător și să se abțină de la orice activități care ar submina demnitatea funcției de judecător și încrederea în imparțialitatea judecătorilor. Orice încălcare a acestor principii poate să ducă la instituirea procedurilor disciplinare [3, p. 714].

În *dreptul german* incriminarea abaterilor disciplinare este la fel una de ordin general, reținându-se că judecătorul (sau procurorul) comite o abatere disciplinară atunci când încalcă cu vinovăție obligațiile ce îi incumbă. Acest lucru se referă atât la comportamentul în timpul serviciului, cât și la comportamentul în afara programului. Fapta poate constitui o abatere disciplinară, dacă este de natură să afecteze prestigiul și încrederea pe care opinia publică le atribuie exercitării funcției de judecător [17, p. 39].

În fine, revenind la situația din România și Republica Moldova, susținând specialiștii în domeniu [12, p. 42], ținem să precizăm că prevederea unei liste detaliate de abateri disciplinare pentru magistrați este necesară și utilă, în special, pentru a delimita clar domeniul răspunderii disciplinare și pentru a proteja judecătorii de eventuale abuzuri. Chiar dacă textul unor abateri disciplinare ar putea fi îmbunătățit (opinie exprimată în context față de legislația Republicii Moldova – e.n.), dar ca abordare, o listă detaliată este preferabilă unor prevederi generale ca temeiuri de răspundere disciplinară. Mai mult, o astfel de abordare este sugerată și în unele recomandări internaționale. Bunăoară, Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni susține că „este util să fie elaborate standarde care să definească nu numai conduita care poate conduce la eliberarea din funcție, ci și orice conduită care poate duce la măsuri disciplinare sau la schimbarea statutului, inclusiv, de exemplu, mutarea într-o altă instanță sau altă zonă” [1, par. 60].

Evident, avantajul unei liste detaliate exhaustive a abaterilor disciplinare rezidă atât în previzibilitatea aplicării prevederilor legii, cât și în prevenirea unor abuzuri de interpretare de către organele de resort. Pe de altă parte, dezavantajul unei astfel de abordări este văzut în posibilitatea existenței unor fapte ce nu pot fi încadrate în una din abaterile

prevăzute de lege. În opinia noastră, un astfel de dezavantaj ar putea fi exclus în cazul în care legiuitorul ar formula componentele abaterilor disciplinare în colaborare strânsă cu reprezentanții puterii judiciare (în special, Consiliul Superior al Magistraturii) și în baza jurisprudenței constante a Colegiului disciplinar al magistraților [9, p. 140].

În final, dincolo de cele menționate, atragem atenția la faptul că pentru a se justifica o abatere disciplinară ca atare este necesar de a prevedea în legea-cadru interdicția corespunzătoare, pe care trebuie să o respecte judecătorul [2, p. 227]. Deci, în condițiile în care statutul judecătorului va fi suficient de clar în materia obligațiilor, interdicțiilor și restricțiilor, identificarea și formularea abaterilor disciplinare nu va prezenta nicio dificultate pentru legiuitor [9, p. 141].

Bibliografie

1. *Avizul nr. 1 (2001) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei referitor la standardele privind independența puterii judecătorești și inamovibilitatea judecătorilor*. Strasbourg, 23 noiembrie 2001. [URL]: <https://crjm.org/wp-content/uploads/2001/.../Opinia-nr.-1-CCJE.doc>.
2. BALTAG, D., GHERNAJA, G.-C. *Răspunderea și responsabilitatea juridică a judecătorilor în exercitarea justiției: Monografie*. Chișinău: ULIM, 2012, p. 201-202.
3. BODNAR, A., BOJARSKI, L. *Judicial Independence in Poland (Independența Justiției în Polonia)*. In: *Judicial Independence in Transition (Independența Justiției în Tranziție)*. Strengthening the Rule of Law in the OSCE Region. Max-Planck-Institut, Anja Seibert-Fohr (ed.). Springer, 2012, p. 667 – apud HRIPTIEVSCHI, N. *Studiu cu privire la spectrul de abateri disciplinare și procedura disciplinară cu privire la judecători în Republica Moldova*. Septembrie 2012. [URL]: http://www.justice.gov.md/public/files/file/studii/studii_srsj/Studiu_Proced_Discipl_2012_09_11.pdf.
4. *Codul Muncii* din 24 ianuarie 2003 (Legea nr. 53/2003). Republicat în temeiul art. V din Legea nr. 40/2011 pentru modificarea și completarea Legii nr. 53/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 225 din 31 martie 2011.
5. COJOCARU, V. *Corelația dintre răspunderea disciplinară și morală a magistratului*. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2016, nr.1 (36).
6. COSTIN, M.N., LEȘ, I., MINEA, M.Șt., COSTIN, C.M., SPINEI, S. *Dicționar de procedură civilă*. Ed. a 2-a. București: Hamangiu, 2007.
7. COZMA, D. *Răspunderea disciplinară a judecătorilor în Republica Moldova*. În: *Rolul instituțiilor democratice în protecția drepturilor omului*, Materialele Mesei rotunde din 11 decembrie 2015. Chișinău: Academia de Administrare Publică, 2016.
8. COZMA, D. *Răspunderea disciplinară a magistratului în România și Republica Moldova: temeuri și sancțiuni*. În: *Jurnal Juridic Național: teorie și practică*, 2015, nr. 4.
9. COZMA, D. *Răspunderea judecătorului în România și Republica Moldova. Monografie*. Sub red. șt. a prof. Gh. Costachi. Chișinău: S.n., 2019 (Tipografia „Print-Caro”).
10. DRAGOMIR, F. *Răspunderea penală a magistratului*. București: C.H. Beck, 2011.
11. GÂRBULEȚ, I. *Abaterile disciplinare ale magistraților*. București: Universul Juridic, 2016
12. GRECU, P., HRIPTIEVSCHI, N. *Analiza legislației și practicii privind răspunderea disciplinară a judecătorilor 2015-2016*. Chișinău, 2016.
13. *Legea Republicii Moldova cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor*, nr. 178 din 25.07.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 238-246 din 15.08.2014 (cu modificări și completări ulterioare până la 27.09.2018).
14. *Legea Republicii Moldova pentru modificarea Legii nr. 178/2014 cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor*; nr. 136 din 19.07.2018. În: *Monitorul Oficial* nr. 347-357 din 14.09.2018
15. *Legea României nr. 161 din 19 aprilie 2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției*. Publicată în *Monitorul Oficial al României* nr. 279 din 21 aprilie 2003 (cu modificări și completări ulterioare până la 31.05.2017).
16. *Legea României nr. 303 din 28 iunie 2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor*. Republicată în *Monitorul Oficial al României, Partea I*, nr. 653 din 22 iulie 2005 (cu modificări și completări ulterioare operate prin Legea nr. 242 din 12 octombrie 2018).
17. MANEA, T. *Răspunderea disciplinară a magistraților. Elemente de drept comparat*. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2014, nr. 3.
18. *Opinie asupra Proiectului de lege a Republicii Moldova privind răspunderea disciplinară a judecătorilor*; nr. JUD-MOL/217/2012 [LH]. *Oficiul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului*. Varșovia, 14 decembrie 2012. [URL]: www.legislationline.org.
19. *Opinie comună referitoare la proiectul de lege cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor a Republicii Moldova*(nr. 755 /2014 – CDL-AD(2014)006), adoptată de Comisia de la Veneția la cea de-a 98-a Sesiune Plenară (Veneția, 21-22 Martie 2014).
20. *Ordonnance n 58-1270 du 22 décembre 1958 portant loi organique relative au statut de la magistrature*. Version consolidée au 03 janvier 2019. [URL]: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000339259&fastPos=1&fastReqId=1142959491&categorieLien=cid&oldAction=rechTexte>.
21. POPA, I. *Tratat privind profesia de magistrat în România*. București: Universul Juridic, 2007.
22. PRISĂCARU, V.I. *Funcționarii publici*. București: All Beck, 2004.
23. *Recomandarea nr. 94(12) a Comitetului de Miniștri către statele membre privind independența, eficiența și rolul judecătorilor*, adoptată de Comitetul de Miniștri în data de 13 octombrie 1994 la cea de-a 516-a întâlnire a secretarilor de stat. [URL]: <http://www.csm1909.ro/csm/index.php?cmd=0701>.
24. *Recueil des décisions et avis disciplinaires de Conseil Supérieur de la Magistrature*. [URL]: http://www.conseil-superieur-magistrature.fr/node/607?m=arborescence_des_decisions_disciplinaires_du_CSM.
25. *Responsabilizarea judecătorilor prin implicarea mai activă a avocaților*. Ghid pentru avocați. Institutul de Politici publice. Chișinău, 2015. [URL]: <https://crjm.org/wp-content/uploads/2016/01/Ghid-Responsabiliz-jud-prin-implic-avoc.pdf>.
26. ȘTEFANESCU, I.T. *Tratat teoretic și practic de dreptul muncii*. Ed. a 3-a. București: Universul Juridic, 2014.
27. TRĂILESCU, A. *Drept administrativ. Tratat elementar*. București: All Beck, 2002.

DESPRE AUTOR /ABOUT AUTHOR

COZMA Daniela,
 personal de specialitate juridică asimilat
 judecătorilor și procurorilor
 la Inspekția Judiciară în cadrul Consiliului
 Superior al Magistraturii, București -
 România
 doctorandă, Institutul de Cercetări Juridice,
 Politice și Sociologice
 Legal professional staff assimilated to
 judges and prosecutors
 at the Judicial Inspection within the
 Superior Council of Magistracy, Bucharest
 - Romania
 PhD student, Institute for Legal and
 Political Research, Republic of Moldova
 e-mail: dannyelle27@yahoo.com.